נאמר בתורה (במדבר לו ח) 'וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' וגו', ומכך שנאמר 'ממטות' בלשון רבים, משמע שהבת יורשת משני שבטים, מבארת הברייתא: הֵיאַךְ בַּת יוֹרֶשֶׁת שְׁנֵי מַטּוֹת, אֶלָּא זוֹ שֶׁאָבִיהָ מִשֵּׁבֶט אֶחָד וְאִמָּהּ מִשֵּׁבֶט אַחֵר וּמֵתוּ וִירְשָׁתָן, נמצאת יורשת נחלת שני שבטים. וְאֵין לִי אֶלָּא בַּת שיורשת את אמה, בֵּן מִנַּיִן שיורש אף הוא. אלא אֲמָרַתְ [–תאמר], אפשר ללומדו בקל וָחוֹמֶר מבת, וּמַה בַּת שֶׁהוּרַע כֹּחָהּ בִּנְכָסֵי הָאָב שהבן קודם לה, ובכל זאת יָפָה כֹּחָהּ בִּנְכָסֵי הָאֵם שיורשת אותה, בֵּן שֶׁיָּפָה כֹּחוֹ בִּנְכָסֵי הָאָב שקודם לבת, אֵינוֹ דִּין שֶׁיָּפָה כֹּחוֹ בִּנְכָסֵי הָאֵם – ודאי שיהא כחו יפה אף לענין נכסי האם שירשה בבת. ממשיכה הברייתא ואומרת: וּמְקוֹם שֶׁבָּאתָ ללמוד ירושת הבן בנכסי אמו, דהיינו נכסי האב, חזור ולמד עוד מַה לְּהַלָּן – בנכסי האב, בֵּן קוֹדֵם לְבַת, אַף כָּאן – בנכסי האם, בֵּן קוֹדֵם לְבַת.

מביאה הברייתא דעה החולקת: רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי אָמְרוּ מִשּׁוּם רַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב, אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת שָׁוִין בִּנְכָסֵי הָאֵם ואין הבן קודם לבת אלא יורשים כאחד, מַאי טַעְמָא, שכן דַּיּוֹ לָבָא מִן הַדִּין – די לו לבן הנלמד בקל וחומר מבת, לְהְיוֹת בַּנְדּוֹן – להיות חמור כבת בכך שירש את אמו כמותה, ואין לו להיות חמור ממנה ולקדום לה. וְתָנָא קַמָּא הסובר שבן קודם לבת, לֹא דָּרֵישׁ דַּיּוֹ לבא מן הדין להיות בנידון.

מקשה הגמרא: וְהָא – והרי כלל זה של 'דַּיּוֹ' דְּאוֹרַיְיתָא הוּא, דְּתַנְיָא, בשלש עשרה מדות התורה נדרשת בהן, מקל וחומר ומגזירה שוה וכו', מבארת הברייתא: מִדִּין קַל וָחוֹמֶר כֵּיצַד – מנין שהתורה ניתנה להידרש בקל וחומר, כשנצטרעה מרים וביקש משה רחמים עליה נאמר (במדבר יב יד) 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכָּלֵם שִׁבְעַת יָמִים' וגו', ולכן אף עתה שקיבלה נזיפה מאת השכינה ודאי שתכלם. והיה ראוי לומר שאם מאביה תסגר שבעה ימים, קַל וָחוֹמֶר לַשְּׁכִינָה – שמהשכינה ראויה היא להסגר אַרְבָּעָה עָשָׂר יום, ובכל זאת נאמר בה שתסגר רק שבעה ימים, אֶלָּא מכאן שַׁדַּיּוֹ לְבָא מִן הַדִּין לִהְיוֹת בַּנְדּוֹן. נמצא שכלל זה מהתורה הוא נלמד, וכיצד יתכן שתנא קמא לא דרש זאת.

משיבה הגמרא: בָּעֲלְמָא – בכל קל וחומר שבתורה, אכן אף תנא קמא דָּרֵישׁ דַּיּוֹ, וְשַׁאנִי הָכָא – ושונה הדבר בירושת האם שהבן קודם לבת אף שנלמד ממנה, משום דְּאָמַר קְרָא (במדבר לו ח) 'וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' וגו', ומטות הללו מבואר בברייתא לעיל שהם מטה האב ומטה האם, ומכך שנאמרו שניהם כאחד, מַקִּישׁ – הקישה בכך התורה את מַטֵּה הָאֵם לְמַטֵּה הָאָב, מַה מַּטֵּה הָאָב – וכשם שבירושת האב בֵּן קוֹדֵם לְבַת, אַף מַטֵּה הָאֵם – בירושת האם בֵּן קוֹדֵם לְבַת.

הגמרא מביאה מעשה בענין פסק ההלכה בדין זה. מספרת הגמרא: רַב נִיתַּאי טָבַר לְמֵעֲבַד עוּבְדָּא – חשב לעשות מעשה ולפסוק כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב, אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן מַאי הַאי – מדוע חפץ אתה לעשות כן, אָמַר לֵיהּ משום דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב חֶלְבָּה כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב. אָמַר לֵיהּ רב נחמן לרב הונא בר חייא, אֶשְׁלַח לֵיהּ – אשלח לרב הונא שכך אתה אומר משמו, אִיכְסֵיף – התבייש רב הונא בר חייא, ומתוך כך חזר בו והודה לרב נחמן שאין הלכה כרבי זכריה, אָמַר לֵיהּ רב נחמן לרב הונא בר חייא הַשְׁתָּא כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַב הוּנָא אִיתְרִיסַתְּ לְקַבְלִי – אילו היה נפטר רב הונא ולא הייתי יכול לברר זאת, היית מתריס ומקנטר כנגדי ולא היית חוזר בך.

שואלת הגמרא: וְאִיהוּ – ורב נחמן, כְּמַאן סָבְרָה – כמי סבר כשאמר שאין הלכה כרבי זכריה בן הקצב. משיבה הגמרא: כִּי הָא דְּרַב וְשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ [–שאמרו שניהם] אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב.

הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין זה: מֵימַתַּיי וְאָזֵיל רַבִּי יַנַּאי אַבַּתְּפָא דְּרַבִּי שִׁמְלַאי שַׁמָּעֵיה – רבי ינאי היה מהלך בדרך ונשען על כתפו של רבי שמלאי שמשו, וְאָתֵי רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה לְאַפֵּייהוּ – ובא רבי יהודה הנשיא לקראתם, אָמַר לֵיהּ רבי שמלאי לרבי ינאי, בַּר אִינָשׁ דְּאָתָא לְקִיבְלָנָא, הוּא יָאֵי וְגוּלְתֵּיהּ יָאֵי – האדם שבא כנגדנו חשוב הוא, וטליתו נאה. כִּי מְטָא לְגַבֵּיהּ – כשהגיע לפניהם, נְשָׁשָׁהּ – מישש רבי ינאי את בגדו, וְאָמַר לֵיהּ לשמשו, דִּין שִׁיעוּרֵיהּ כְּשֵׂק – בגד זה שיעורו לענין טומאה כשק מרוב עוביו. בָּעָא מִינֵּיהּ רבי יהודה הנשיא מרבי ינאי, מִנַּיִן לְבֵן שֶׁקּוֹדֵם לְבַת בִּנְכָסֵי הָאֵם. אָמַר לֵיהּ רבי ינאי, דִּכְתִיב 'וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת' וגו', וכוונת הכתוב באומרו 'מטות' בלשון רבים למטה האב והאם, וללמד שהבת יורשת שניהם, ומזה שנאמרו כאחד, מַקִּישׁ – הקישה בכך התורה מַטֵּה הָאֵם לְמַטֵּה הָאָב, מַה מַּטֵּה הָאָב – וכשם שבירושת האב בֵּן קוֹדֵם לְבַת, אַף מַטֵּה הָאֵם – בירושת האם בֵּן קוֹדֵם לְבַת.

אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל, כְּמַאן – כמי ברצונך לעשות, כְּזִכְרֵיהּ. אָפֵּם וְכְרֵיהּ – בטלים דבריו, ואין הלכה כמותו.

הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין ההלכה בזה: רַבִּי מַבָּלָא עָבַד עוּבְדָּא – עשה מעשה והורה כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב שהשוה את הבן והבת בירושת האם, אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן, מַאי הַאי – מדוע אתה פוסק כך, אָמַר לֵיהּ רבי טבלא, משום דְּאָמַר רַב חִינָּנָא בַּר שַׁלְמְיָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַב הֲלָכָה כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב. אָמַר לֵיהּ רב נחמן לרבי טבלא, זִיל אֲהַדַּר בָּךְ – לך חזור בך, וְאִי לֹא – ואם לא תעשה זאת, מַפֵּיקְנָא לָךְ רַב חִינָּנָא בַּר שַׁלְמְיָא מֵאוּנָךְ – אנדה אותך, ולא יסייע לך רב חיננא בר שלמיא.

מעשה נוסף: רַב הוּנָא בַּר חִייָא סָבַר לְמֵעֲבַד עוּבְדָּא – חשב לעשות מעשה ולפסוק כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב, אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן מַאי הַאי – מדוע חפץ אתה לעשות כן, אָמַר לֵיהּ משום דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב חֶלְבָּה כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב. אָמַר לֵיהּ רב נחמן לרב הונא בר חייא, אֶשְׁלַח לֵיהּ – אשלח לרב הונא שכך אתה אומר משמו, אִיכְסֵיף – התבייש רב הונא בר חייא, ומתוך כך חזר בו והודה לרב נחמן שאין הלכה כרבי זכריה, אָמַר לֵיהּ רב נחמן לרב הונא בר חייא הַשְׁתָּא כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַב הוּנָא אִיתְרִיסַתְּ לְקַבְלִי – אילו היה נפטר רב הונא ולא הייתי יכול לברר זאת, היית מתריס ומקנטר כנגדי ולא היית חוזר בך.

שואלת הגמרא: וְאִיהוּ – ורב נחמן, כְּמַאן סָבְרָה – כמי סבר כשאמר שאין הלכה כרבי זכריה בן הקצב. משיבה הגמרא: כִּי הָא דְּרַב וְשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ [–שאמרו שניהם] אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב.

הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין זה: מֵימַתַּיי וְאָזֵיל רַבִּי יַנַּאי אַבַּתְּפָא דְּרַבִּי שִׁמְלַאי שַׁמָּעֵיה – רבי ינאי היה מהלך בדרך ונשען על כתפו של רבי שמלאי שמשו, וְאָתֵי רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה לְאַפֵּייהוּ – ובא רבי יהודה הנשיא לקראתם, אָמַר לֵיהּ רבי שמלאי לרבי ינאי, בַּר אִינָשׁ דְּאָתָא לְקִיבְלָנָא, הוּא יָאֵי וְגוּלְתֵּיהּ יָאֵי – האדם שבא כנגדנו חשוב הוא, וטליתו נאה. כִּי מְטָא לְגַבֵּיהּ – כשהגיע לפניהם, נְשָׁשָׁהּ – מישש רבי ינאי את בגדו, וְאָמַר לֵיהּ לשמשו, דִּין שִׁיעוּרֵיהּ כְּשֵׂק – בגד זה שיעורו לענין טומאה כשק מרוב עוביו. בָּעָא מִינֵּיהּ רבי יהודה הנשיא מרבי ינאי, מִנַּיִן לְבֵן שֶׁקּוֹדֵם לְבַת בִּנְכָסֵי הָאֵם. אָמַר לֵיהּ רבי ינאי, דִּכְתִיב 'וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת' וגו', וכוונת הכתוב באומרו 'מטות' בלשון רבים למטה האב והאם, וללמד שהבת יורשת שניהם, ומזה שנאמרו כאחד, מַקִּישׁ – הקישה בכך התורה מַטֵּה הָאֵם לְמַטֵּה הָאָב, מַה מַּטֵּה הָאָב – וכשם שבירושת האב בֵּן קוֹדֵם לְבַת, אַף מַטֵּה הָאֵם – בירושת האם בֵּן קוֹדֵם לְבַת.

אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל, כְּמַאן – כמי ברצונך לעשות, כְּזִכְרֵיהּ. אָפֵּם וְכְרֵיהּ – בטלים דבריו, ואין הלכה כמותו.

הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין ההלכה בזה: רַבִּי מַבָּלָא עָבַד עוּבְדָּא – עשה מעשה והורה כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב שהשוה את הבן והבת בירושת האם, אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן, מַאי הַאי – מדוע אתה פוסק כך, אָמַר לֵיהּ רבי טבלא, משום דְּאָמַר רַב חִינָּנָא בַּר שַׁלְמְיָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַב הֲלָכָה כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב. אָמַר לֵיהּ רב נחמן לרבי טבלא, זִיל אֲהַדַּר בָּךְ – לך חזור בך, וְאִי לֹא – ואם לא תעשה זאת, מַפֵּיקְנָא לָךְ רַב חִינָּנָא בַּר שַׁלְמְיָא מֵאוּנָךְ – אנדה אותך, ולא יסייע לך רב חיננא בר שלמיא.

מעשה נוסף: רַב הוּנָא בַּר חִייָא סָבַר לְמֵעֲבַד עוּבְדָּא – חשב לעשות מעשה ולפסוק כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב, אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן מַאי הַאי – מדוע חפץ אתה לעשות כן, אָמַר לֵיהּ משום דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב חֶלְבָּה כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב. אָמַר לֵיהּ רב נחמן לרב הונא בר חייא, אֶשְׁלַח לֵיהּ – אשלח לרב הונא שכך אתה אומר משמו, אִיכְסֵיף – התבייש רב הונא בר חייא, ומתוך כך חזר בו והודה לרב נחמן שאין הלכה כרבי זכריה, אָמַר לֵיהּ רב נחמן לרב הונא בר חייא הַשְׁתָּא כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַב הוּנָא אִיתְרִיסַתְּ לְקַבְלִי – אילו היה נפטר רב הונא ולא הייתי יכול לברר זאת, היית מתריס ומקנטר כנגדי ולא היית חוזר בך.

שואלת הגמרא: וְאִיהוּ – ורב נחמן, כְּמַאן סָבְרָה – כמי סבר כשאמר שאין הלכה כרבי זכריה בן הקצב. משיבה הגמרא: כִּי הָא דְּרַב וְשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ [–שאמרו שניהם] אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב.

נאמר בתורה (במדבר לו ח) 'וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' וגו', ומכך שנאמר 'ממטות' בלשון רבים, משמע שהבת יורשת משני שבטים, מבארת הברייתא: הֵיאַךְ בַּת יוֹרֶשֶׁת שְׁנֵי מַטּוֹת, אֶלָּא זוֹ שֶׁאָבִיהָ מִשֵּׁבֶט אֶחָד וְאִמָּהּ מִשֵּׁבֶט אַחֵר וּמֵתוּ וִירְשָׁתָן, נמצאת יורשת נחלת שני שבטים. וְאֵין לִי אֶלָּא בַּת שיורשת את אמה, בֵּן מִנַּיִן שיורש אף הוא. אלא אֲמָרַתְ [–תאמר], אפשר ללומדו בקל וָחוֹמֶר מבת, וּמַה בַּת שֶׁהוּרַע כֹּחָהּ בִּנְכָסֵי הָאָב שהבן קודם לה, ובכל זאת יָפָה כֹּחָהּ בִּנְכָסֵי הָאֵם שיורשת אותה, בֵּן שֶׁיָּפָה כֹּחוֹ בִּנְכָסֵי הָאָב שקודם לבת, אֵינוֹ דִּין שֶׁיָּפָה כֹּחוֹ בִּנְכָסֵי הָאֵם – ודאי שיהא כחו יפה אף לענין נכסי האם שירשה בבת. ממשיכה הברייתא ואומרת: וּמְקוֹם שֶׁבָּאתָ ללמוד ירושת הבן בנכסי אמו, דהיינו נכסי האב, חזור ולמד עוד מַה לְּהַלָּן – בנכסי האב, בֵּן קוֹדֵם לְבַת, אַף כָּאן – בנכסי האם, בֵּן קוֹדֵם לְבַת.

מביאה הברייתא דעה החולקת: רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי אָמְרוּ מִשּׁוּם רַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב, אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת שָׁוִין בִּנְכָסֵי הָאֵם ואין הבן קודם לבת אלא יורשים כאחד, מַאי טַעְמָא, שכן דַּיּוֹ לָבָא מִן הַדִּין – די לו לבן הנלמד בקל וחומר מבת, לְהְיוֹת בַּנְדּוֹן – להיות חמור כבת בכך שירש את אמו כמותה, ואין לו להיות חמור ממנה ולקדום לה. וְתָנָא קַמָּא הסובר שבן קודם לבת, לֹא דָּרֵישׁ דַּיּוֹ לבא מן הדין להיות בנידון.

מקשה הגמרא: וְהָא – והרי כלל זה של 'דַּיּוֹ' דְּאוֹרַיְיתָא הוּא, דְּתַנְיָא, בשלש עשרה מדות התורה נדרשת בהן, מקל וחומר ומגזירה שוה וכו', מבארת הברייתא: מִדִּין קַל וָחוֹמֶר כֵּיצַד – מנין שהתורה ניתנה להידרש בקל וחומר, כשנצטרעה מרים וביקש משה רחמים עליה נאמר (במדבר יב יד) 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכָּלֵם שִׁבְעַת יָמִים' וגו', ולכן אף עתה שקיבלה נזיפה מאת השכינה ודאי שתכלם. והיה ראוי לומר שאם מאביה תסגר שבעה ימים, קַל וָחוֹמֶר לַשְּׁכִינָה – שמהשכינה ראויה היא להסגר אַרְבָּעָה עָשָׂר יום, ובכל זאת נאמר בה שתסגר רק שבעה ימים, אֶלָּא מכאן שַׁדַּיּוֹ לְבָא מִן הַדִּין לִהְיוֹת בַּנְדּוֹן. נמצא שכלל זה מהתורה הוא נלמד, וכיצד יתכן שתנא קמא לא דרש זאת.

משיבה הגמרא: בָּעֲלְמָא – בכל קל וחומר שבתורה, אכן אף תנא קמא דָּרֵישׁ דַּיּוֹ, וְשַׁאנִי הָכָא – ושונה הדבר בירושת האם שהבן קודם לבת אף שנלמד ממנה, משום דְּאָמַר קְרָא (במדבר לו ח) 'וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' וגו', ומטות הללו מבואר בברייתא לעיל שהם מטה האב ומטה האם, ומכך שנאמרו שניהם כאחד, מַקִּישׁ – הקישה בכך התורה את מַטֵּה הָאֵם לְמַטֵּה הָאָב, מַה מַּטֵּה הָאָב – וכשם שבירושת האב בֵּן קוֹדֵם לְבַת, אַף מַטֵּה הָאֵם – בירושת האם בֵּן קוֹדֵם לְבַת.

הגמרא מביאה מעשה בענין פסק ההלכה בדין זה. מספרת הגמרא: רַב נִיתַּאי טָבַר לְמֵעֲבַד עוּבְדָּא – חשב לעשות מעשה ולפסוק כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב שהשוה את הבן והבת בנכסי האם,

---

המשך מעמוד ריז

היצר, שלפעמים זה קם וזה נופל, ולפעמים כו' וכו', וכמו שכבוש ארץ ישראל בפעם הראשונה הי' הסדר מעט מעט אגרשנו, הנה כן הוא בחיי כל אחד ואחד מישראל בכבוש ארץ ישראל הרוחנית בחלקו הנופל לגורלו, שאין הכבוש נעשה בבת אחת אלא מעט מעט, ועל ידי יגיעה שדוקא באופן כזה, כהודעת רבותינו ז"ל יגעת - ומצאת. והוא הדין לענין ההתרכזות, שכדרך בני אדם המצב הולך לטוב צעד אחר צעד ולא מן הקצה אל הקצה (לבד במקרים יוצאים מן הכלל), נכון יהי' לבו בטוח בהיוצר יחד לבם, אשר ברצונו של העובד הדבר תלוי, ואף אם לפעמים רואים נסיגה לאחור, צריכה הנסיגה לעורר כחות נוספים ואומץ נוסף, ולא ח"ו נפילת הרוח. וזוהי הדרך לנצחון סופי במלחמה זו.

בודאי שומר אמירת תהלים בכל יום לאחר התפלה בבוקר, וגם על דבר מנהג זה מודיע בסביבתו, ובטח ימצא גם את האותיות להסביר אשר בפרט אותם הנמצאים בצבא, שקיום צבא תלוי בקבלת עול ובמשמעת, הנה צריכים לעשות בקב"ע במכל שכן וקל וחומר, ומה בהנוגע למפקדים, בני אדם נזקקים להנהגה כזו, על אחת כמה וכמה ביחס למלך מלכי המלכים הקב"ה.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור לעיל בקרוב ובפ"ש שכנו מר.. שי' (שכבקשתו אזכירו ואת ב"ב שיחיו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל).

אָמַר לֵיהּ רבי ינאי **לְשַׁמָּעְיֵהּ** – לשמשו, גּוּד – משוך אותי ואלך, שכן **לֵית דֵּין צַבְּי לְמֵילַף** – אין זה רוצה ללמוד אלא להקשות דברים בלא צורך, שדבר קל הוא.

שואלת הגמרא: **וְתַעֲמָא מַאי** – ואכן מהו הטעם שאין הבכור נוטל פי שנים אף בנכסי האם. משיבה הגמרא: **אָמַר אַבָּיֵי, אָמַר קְרָא** (דברים כא יז) ׳כִּי אֶת הַבְּכֹר וגו׳ לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ׳ וגו׳, ודורשים מפסוק זה שיש לתת לבכור פי שנים רק במה שימצא **לוֹ׳** – לאב, **וְלֹא** במה שימצא **לָהּ** – לאם.

שואלת הגמרא: **וְאֵימָא, הָנֵי מִילֵי** – מה שמיעטה התורה בבכור שאינו נוטל פי שנים בנכסי האם, הוא רק בבנם הבכור של **בָּחוּר** – אדם שלא היו לו בנים, **שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה** שהיו לה כבר בנים מאיש אחר, כיון שאינו ראשית אונה, **אֲבָל** בנם של **בָּחוּר שֶׁנָּשָׂא בְּתוּלָה** שראשית אונה הוא, **הָכִי נַמִּי דְּשָׁקִיל** – יטול גם בנחלת אמו פי שנים.

משיבה הגמרא: **אָמַר** רַב **נַחְמָן בַּר יִצְחָק, אָמַר קְרָא** (שם) כִּי הוּא **׳רֵאשִׁית אֹנוֹ׳** לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה, ודורשים, שרק ראשית **אוֹנוֹ** נוטל פי שנים, **וְלֹא** ראשית **אוֹנָהּ**, ומכאן שאף מי שהוא ראשית אונה של אמו אינו נוטל פי שנים בנכסיה.

מקשה הגמרא: **הָהוּא** – תיבה זו בפסוק, **מְבַעְיָא לֵיהּ** – נצרכת בכדי **לְמִלְּתָא** את דינו של **הָבָא אַחַר נְפָלִים** – הנולד לאחר לידת ולדות מתים, **דְּלֵיהֱוֵי בְּכוֹר לְנַחֲלָה** – שדינו בבכור לגבי ירושה, ומשום שהנפל שנולד בתחילה אינו נידון בבכור לנחלה, שכן ראשית אונו הוא רק **מִי שֶׁלִּבּוֹ** של האב **דָּוֶה עָלָיו** אם ימות, **יָצָא** זֶה – הנפל, **שֶׁאֵין לִבּוֹ דָּוֶה עָלָיו** כשמת משום שאינו בר קיימא, ולכך הוולד שבא אחריו נידון בבכור לענין נחלה.

מתרצת הגמרא: **אִם כֵּן** שבא הפסוק להשמיענו רק את דינו של הבא לאחר נפלים, **לֵימָא קְרָא ׳כִּי הוּא רֵאשִׁית אוֹנוֹ׳, מַאי אוֹנוֹ** – ולמה נאמר בתוספת האות וא״ו, אלא **שְׁמַע מִינָּהּ תַּרְתֵּי** – יש ללמוד מכאן את שני הדינים, האחד שהבכור אינו יורש פי שנים בנכסי האם, והשני שהבא אחר נפלים נידון כבכור לנחלה.

שואלת הגמרא על דרשת רב נחמן בר יצחק: **וְאַבָּתְּי אֵימָא** – ועדיין תאמר, **הָנֵי מִילֵי** – דרשה זאת, באה למעט רק את בנם הבכור של **אַלְמוֹן שֶׁנָּשָׂא בְּתוּלָה**, שאף שהוא ראשית אונה, אינו ׳ראשית אונו׳. **אֲבָל בָּחוּר שֶׁנָּשָׂא בְּתוּלָה** שהוא גם ראשית אונו, **הָכִי נַמִּי** דְּשָׁקִיל – יטול פי שנים אף בחלק האם.

משיבה הגמרא: **אִלָּא אָמַר רָבָא, אָמַר קְרָא** (דברים כא יז) ׳לוֹ **מִשְׁפַּט** הַבְּכֹרָה׳, ודורשים מתיבת ׳לו׳, **מִשְׁפַּט הַבְּכוֹרָה לְאִישׁ** – בנכסי האיש, **וְלֹא מִשְׁפַּט הַבְּכוֹרָה לְאִשָּׁה** – בנכסי האשה.

שנינו במשנה: **וְהָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְכוּ׳:**

מבררת הגמרא: **מַנָּחֲנֵי מִילֵי** – מהיכן למדנו שהבעל יורש את אשתו ואינו מוריש לה. משיבה הגמרא: **דְּתָנוּ רַבָּנָן** בברייתא, נאמר בפסוק הנאמר לגבי סדר הנחלות (במדבר כז יא) ׳וְנָתַתָּם אֶת נַחֲלָתוֹ לִשְׁאֵרוֹ׳, ו׳שְׁאֵרוֹ׳ **זוֹ אִשְׁתּוֹ**, הרי שפסוק זה **מְלַמֵּד שֶׁהַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ**, שכן אילו תינשא **אִשְׁתּוֹ**, יָכוֹל – שמא תאמר, **אַף הִיא תְּיָרְשֶׁנּוּ** כפי משמעות הפסוק, **תַּלְמוּד לוֹמַר וְיָרַשׁ ׳אֹתָהּ׳**, נוספה תיבת ׳אותה׳, לומר שרק **הוּא יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ, וְאֵין הִיא יוֹרֶשֶׁת אוֹתוֹ.**

הגמרא מבארת את אופן הלימוד. מקשה הגמרא: **וְהָא קְרָאֵי לַאו הָכִי כְּתִיבִי** – הרי אין הפסוקים כתובים כך, ומפשטות הפסוק ׳וְנָתַתָּם אֶת נַחֲלָתוֹ לִשְׁאֵרוֹ׳, משמע ששארו דהיינו אשתו, יורשת אותו, ואיך נלמד שהבעל יורש אותה.

מתרצת הגמרא: **אָמַר אַבָּיֵי, תְּרֵיץ הָכִי** – כך תבאר את הפסוק, **וְנָתַתָּם אֶת נַחֲלָתוֹ לַקָּרוֹב אֵלָיו**. ואם תמות **שְׁאֵרוֹ, וְיָרַשׁ אוֹתָהּ** הבעל.

רבא מקשה על האופן שדרש אביי: **אָמַר רָבָא סַכִּינָא חֲרִיפָא מַפְסְקָא קְרָאֵי** – הרי אתה כנוטל סכין חד וחותך את הפסוקים, שהרי לא נאמר ונתתם את נחלתו ׳לקרוב׳, אלא ׳לשארו׳, והקדמת את תיבת ׳הקרוב׳ לתחילת הפסוק, ואיחרת את תיבת ׳שארו׳ שנכתבה תחילה, לסוף הפסוק.

אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר – כך נדרש הפסוק, **׳וְנָתַתָּם אֶת נַחֲלַת שְׁאֵרוֹ לוֹ׳**, כלומר תנו את נחלת שארו, דהיינו נחלת האשה, לבעל. והטעם שנדרש כך, משום **שֶׁקָּשָׁה סָבַר** שניתן לדרוש פסוק באופן שגּוֹרְעִין – מחסרים ממנו, **וּמוֹסִיפִין** עליו, **וְדוֹרְשִׁין** אותו, ואף כאן מחסרים את הוא״ו ממילת ׳נחלתו׳, ואת הלמ״ד מ׳לשארו׳, ומוסיפים אותם זו לצד זו לצרפם למילת ׳לו׳, ודורשים אותו ׳ונתתם את נחלת שארו לו׳.

הגמרא מביאה דרשה נוספת שהבעל יורש את אשתו: **וְהַאי תַּנָּא** – רבי ישמעאל, **מַיְיתֵי לָהּ מֵהָכָא** – דורש כן מהפסוק שיובא להלן, **דְּתַנְיָא** בברייתא, נאמר **׳וְיָרַשׁ אֹתָהּ׳, מְלַמֵּד שֶׁהַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, אֵינוֹ צָרִיךְ** לדרשה זו, שכן סובר שאין גורעים ומוסיפים ודורשין, אלא דורש זאת מכמה פסוקים:

הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (במדבר לו ח) ׳וְכָל **בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת** וגו׳ מֹשֶׁה אָבִיהָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירְשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבֹתָיו׳. **וּבְהֶסְכֵּת הַבַּעַל הַכָּתוּב מְדַבֵּר** – הפסוק עוסק בהעברת נחלת שבט האשה על ידי הבעל, והיינו שהזהירה התורה שתינשא אשה רק לאחד משבט אביה, שכן אילו תינשא לשבט אחר, נמצאת נחלת שבטה שירשה מאביה, עוברת לשבט בעלה כשתמות וירשנה, מוכח שהבעל יורש את אשתו.

וְאוֹמֵר – ועוד נאמר (במדבר לו ז), ׳**וְלֹא תִסֹּב** נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה אֶל מַטֶּה׳, ולכך לא תינשא אשה לאדם משבט אחר, מוכח אף מכאן שהבעל יורש את אשתו.

וְאוֹמֵר (במדבר לו ט), ׳**וְלֹא תִסֹּב** נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר׳ – הזהירה התורה פעם נוספת על הסבת נחלת האשה לשבט אחר על ידי בעלה.

וְאוֹמֵר (יהושע כד לג), ׳וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן מֵת **וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּגִבְעַת פִּנְחָס בְּנוֹ׳, וְכִי מִנַּיִן לְפִנְחָס** קרקע **שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לְאֶלְעָזָר** אביו וירשה ממנו, **אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁנָּשָׂא פִּנְחָס אִשָּׁה** ומֵתָה **וְיָרְשָׁהּ**, נמצא שהבעל יורש את אשתו.

וְאוֹמֵר (דברי הימים א׳ ב כב), ׳**וְשֵׁגוּב הוֹלִיד אֶת יָאִיר וַיְהִי לוֹ** – ליאיר, **עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ עָרִים בְּאֶרֶץ הַגִּלְעָד׳**

בכל שנה ושנה, ביום ל״ג בעומר, חוזר וניעור הגילוי שהיה בל״ג בעומר בפעם הראשונה – גילוי פנימיות התורה.

ממאמר שבת פרשת אמור, ה׳תשל״ז